

знижуючи від I курсу ваги практичного розділу фізичного виховання, збільшувати увагу до самостійної роботи з формування культури здоров'я.

Висновки. Експериментальна перевірка ефективності впровадження самостійної роботи студентів з формування культури здоров'я у навчально-виховний процес з фізичного виховання підтвердила переваги зазначеної організації навчально-виховного процесу над традиційною, про що свідчать кількісні показники вимірюваних ознак. Отримані після закінчення формувального експерименту дані свідчать, що порівняно з контрольною в експериментальній групі підсумковий рівень сформованості теоретичних знань підвищився на 50%. Студенти вміли зробити об'єктивну оцінку свого здоров'я, регулярно використовували оздоровчі заходи, постійно дотримувалися основних правил раціонального харчування та режиму праці й відпочинку.

У студентів експериментальної групи зріс рівень творчої активності, посилилося почуття впевненості на практичних заняттях з фізичного виховання; вони покращили результати фізичної підготовки в середньому на 49,2%. У студентів експериментальної групи підвищився рівень мотивації до навчальних занять з фізичного виховання на 58,4%, суттєво зменшилась кількість пропущених занять без поважних причин. Збільшилася на 23,4% кількість студентів, які перестали курити і вживати алкогольні напої або курили й пили значно менше.

Виконане дослідження підтвердило сформульовану нами гіпотезу та основні теоретичні положення, що для формування культури здоров'я в студентів педагогічних ВНЗ необхідно більш ефективно застосовувати самостійну роботу — як у навчально-виховному процесі з фізичного виховання, так і в процесі самостійної діяльності студентів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми організації самостійної роботи студентів з формування культури здоров'я. Надалі вважаємо за доцільне спрямувати зусилля вчених на розроблення теоретичних і практичних засад організації самостійної роботи студентів з формування культури здоров'я не лише для педагогічних, а й інших ВНЗ з урахуванням професійної діяльності майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г. Л. Валеология на рубеже веков // Валеология. — 2000. — №1. — С. 4–11.
2. Ахмерова С. Г. Здоровый образ жизни и его формирование в процессе обучения // Профилактика заболеваний и укрепление здоровья. — 2001. — №2. — С. 37–40.
3. Бальсевич В. К. Интеллектуальный вектор физической культуры людини до проблеми розвитку фізичного знання // Теорія і практика фізичної культури. — 1991. — №7. — С. 37–41.
4. Блинов А. С. Учить здоровому образу жизни // Педагогика. — 1993. — №4. — С. 31–35.

Анна СТЕПАНКО

ФАХІВЦІ ПРО ЗНАЧИМІСТЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Виявлено рівень значимості спеціальних знань, які необхідні майбутнім учителям початкових класів для роботи з фізичного виховання. Подано результати анкетного опитування професорів і викладачів вищих навчальних закладів України з проблем значущості знань у процесі підготовки студентів факультету початкових класів до роботи з фізичного виховання.

На сучасному етапі реформування освіти не перестає бути актуальною проблема підвищення якості фахівців в галузі фізичної культури і спорту [3].

Особливого значення надається підготовці вчителя початкових класів, який є посередником між дітьми та світом дорослих. На нього накладається висока відповідальність за результати своєї праці, оскільки предметом педагогічного впливу є молодший школяр. Вчитель початкових класів передає учням необхідні знання, уміння та навички, формує світогляд, розвиває інтелектуальні та фізичні здібності, зміцнює здоров'я [2; 7].

Аналіз доступної нам літератури виявив, що проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до педагогічної діяльності загалом, та її окремі аспекти, висвітлювались в працях Н. Волкова, А. Степанюк, М. Третьякова, А. Цьося, та ін. Процес підготовки учителів, які займались фізичним вихованням молодого покоління, досліджували М. Данилко,

М. Кричфалуший, К. Огніста, Т. Овчаренко, Б. Шиян, Ю. Шкрєбтій, В. Ялович та інші науковці [5].

Водночас, незважаючи на такий широкий діапазон науково-методичних досліджень, невирішеними залишаються питання, пов'язані з пошуком оптимальних шляхів забезпечення взаємозв'язку дидактичної і методичної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з фізичного виховання в школі. Так, недослідженою є проблема формування інтегрованих дидактико-методичних знань і умінь, що необхідні майбутньому вчителю для його високопрофесійної педагогічної діяльності з фізичного виховання.

Мета статті — виявити рівень значимості спеціальних знань, які необхідні майбутнім учителям початкових класів для роботи з фізичного виховання.

З метою вивчення значимості спеціальних знань, що необхідні вчителеві початкових класів до роботи з фізичного виховання, нами було проведено анонімне опитування у вигляді анкетування професорсько-викладацького складу ВНЗ України. Анкети розроблялися з врахуванням загальноприйнятих вимог [1] та використанням методу безпосередньої оцінки [4, 51]. В анкетуванні взяли участь викладачі Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, Сумського педагогічного університету ім. А. Макаренка, Національного університету “Києво-Могилянська академія”, Львівського державного університету фізичної культури, Слов'янського державного педагогічного університету, Мукачівського гуманітарно-педагогічного інституту, національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, Донецького національного університету, Криворізького державного педагогічного університету, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди, Харківської державної академії фізичної культури, Херсонського державного університету, Волинського національного університету ім. Лесі Українки, Івано-Франківського коледжу фізичного виховання. Загалом опитано 87 викладачів ВНЗ (з них 42, що мають наукові ступені та вчені звання, були залучені до експертної оцінки).

Респондентам було запропоновано оцінити за 5-бальною шкалою рівень значимості знань, які необхідні учителю початкових класів для роботи з фізичного виховання (5 балів — високий рівень значимості знань; 4 бали — вище середнього; 3 бали — середній; 2 бали — нижче середнього; 1 бал — низький) (табл.1).

Таблиця 1

Експертна оцінка значимості знань, які необхідні вчителю початкових класів для роботи з фізичного виховання в молодшій школі (n-42)

п/п №	Знання	Сума балів	Ранг оцінки
1	Про засоби, методи та форми фізичного виховання молодших школярів	189	1
2	Про психолого-педагогічні особливості молодших школярів	184	2
3	Знання з основ методики вдосконалення фізичних якостей (витривалість, гнучкість, спритність, прудкість, сила)	184	2
4	Знання з основ навчання рухових дій	181	3
5	Знання про формування здорового способу життя	171	4
6	Знання про вплив фізичних вправ на функціонування окремих органів та систем	169	5
7	Знання принципів побудови процесу фізичного виховання (свідомості, активності, наочності, доступності, індивідуалізації, систематичності, міцності, прогресування)	165	6
8	Знання про методику оздоровлення, реабілітації та рекреації дітей молодшого шкільного віку	162	7
9	Знання про гігієнічні основи фізичного виховання учнів та спортивного обладнання школи	149	8
10	Знання з основ програмно-нормативної національної системи фізичного виховання	134	9
11	Знання про використання у фізичному вихованні інформаційних технологій	128	10

Із запропонованих знань опитані на перше місце поставили знання про засоби, методи та форми фізичного виховання молодших школярів, які є основою системи фізичного виховання. І це не дивно, адже з їх допомогою вчитель комплексно вирішує такі завдання фізичної культури в початковій школі, як збереження і зміцнення здоров'я школярів, розвиток основних фізичних якостей, підвищення рівня фізичної підготовленості учнів, формування життєво необхідних рухових навичок та вмій, озброєння учнів елементарними знаннями у галузі фізичної культури, гігієни та здорового способу життя, виховання бережливого ставлення до свого здоров'я [6].

Неабияке значення для вчителя, що працює з молодшими школярами, мають знання форм фізичного виховання, оскільки, вилучення будь-якої з них із організованої структури процесу фізичного виховання призводить до зниження її ефективності.

На другу позицію експерти поставили знання про психолого-педагогічні особливості молодших школярів та знання з основ методики вдосконалення фізичних якостей (витривалість, гнучкість, спритність, прудкість, сила). Ці знання, безумовно, дуже важливі для вчителя початкових класів, крім того ж, вони тісно пов'язані між собою. З одного боку, знаючи психолого-педагогічні особливості молодших школярів, учитель зможе правильно підібрати адекватні засоби для розвитку тих чи інших фізичних якостей, а з іншого — при реалізації завдань фізичного виховання вчителю треба враховувати вікові та статеві особливості учнів.

Третю сходинку посіли знання з основ навчання рухових дій. Дуже важливо для педагога знати точну послідовність навчання рухової дії на всіх етапах процесу фізичного виховання.

На четвертому місці — знання про формування здорового способу життя. Знання суті фізичної культури та її значення для людини є необхідною передумовою усвідомленого засвоєння рухових умінь, формування навичок та використання їх у житті.

Це ж стосується і знань про вплив фізичних вправ на функціонування окремих органів та систем, які опинилися на п'ятій позиції. І це не дивно, адже «будь-яке заняття незалежно від конкретного завдання, засобів і форм організації повинно сприяти зміцненню і збереженню здоров'я або, принаймні, не нашкодити йому» [9, 57].

Шосту позицію посіли знання принципів побудови процесу фізичного виховання (свідомості, активності, наочності, доступності, індивідуалізації, систематичності, міцності, прогресування). Такий результат обумовлений, очевидно, тим, що принципи лише допомагають краще керувати процесом фізичного виховання школярів, прискорити шлях досягнення бажаного результату.

Занепокоєння викликає те, що знання про методику оздоровлення, реабілітації та рекреації дітей молодшого шкільного віку опинилися на сьомій сходинці. Напевно, це пояснюється тим, що респонденти вважають, що цими питаннями повинен займатися фізреабілітологи, яких готують на факультетах фізичного виховання, або фахівці у галузі медицини. Однак, ми вважаємо, що і за суттю, і за змістом фізичне виховання спроможне дати відповіді на всі запитання щодо оздоровлення, реабілітації та рекреації молодших школярів.

Восьму сходинку займають знання про гігієнічні основи фізичного виховання учнів та спортивного обладнання школи. Безумовно, знання гігієнічних норм та обладнання є важливими, однак вони є лише допоміжними, доповнюючи й удосконалюючи процес фізичного виховання.

Знання з основ програмно-нормативної національної системи фізичного виховання і про використання у фізичному вихованні інформаційних технологій посіли останні сходинки — відповідно дев'яту і десятю. Погоджуємось з думкою експертів щодо місця знань державних вимог до фізичного виховання, навчальної програми, національної спортивної класифікації, державних тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості населення України в професійній підготовці майбутнього вчителя. Для педагогів, які будуть займатися фізичним вихованням дітей молодшого шкільного віку, вони є менш важливими, ніж вищеперераховані. З іншого боку, вагомих успіхів у розвитку фізичної культури можна досягнути лише за умови володіння інформацією державних документів і матеріалів [9].

Що стосується знань в галузі інформаційних технологій, то такий результат обумовлений тим, що, як зазначає В. І. Шандригось [8], респонденти володіють основами цих знань і лише одиниці з них використовують їх у своїй педагогічній діяльності. Однак сьогодні, безумовно,

вимагає від педагога вміння користуватися сучасними технічними засобами, володіти способами роботи з інформаційними та комунікаційними технологіями і засобами їх ефективного застосування в своїй професійній діяльності.

Висновки. Підводячи підсумок вищевикладеного, ми можемо констатувати, що знання засобів, методів та форм фізичного виховання молодших школярів, психолого-педагогічних особливостей дітей, основ методики вдосконалення фізичних якостей та основ навчання рухових дій є стержневими у підготовці майбутніх учителів початкових класів до ефективної фізкультурної діяльності.

Разом із цим майбутнім педагогам не обійтися без знань про вплив фізичних вправ на функціонування окремих органів та систем, принципи побудови процесу фізичного виховання, методику оздоровлення, реабілітацію та рекреацію дітей молодшого шкільного віку, гігієнічні основи фізичного виховання учнів і спортивне обладнання школи.

Незначний обсяг у фаховій підготовці вчителя, на думку респондентів, повинні займати знання з основ програмно-нормативної національної системи фізичного виховання і знання про використання у фізичному вихованні інформаційних технологій.

На нашу думку, всі з вищеперерахованих знань є важливими у підготовці вчителя до роботи з фізичного виховання молодших школярів. Тільки в комплексі вони сформулюють посправжньому хорошого фахівця. Відмінність лише у тому, що базові знання потрібно давати у більшому обсязі, а інші повинні формуватись у процесі індивідуальної і самостійної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ашмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании: Учебное пособие. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — 223 с.
2. Виленский М. Я., Макеева В. С. Физическая культура как базовый компонент профессионально-личностного развития учителя // Педагогическое образование и наука. — 2003. — № 3. — С.10–15.
3. Воробьев Н. С. Проблема повышения качества подготовки специалистов физической культуры и спорта // Физическое воспитание и спорт в высших учебных заведениях: интеграция в европейское образовательное пространство. Сб. статей / Под ред. С. С. Ермакова. — Харьков: ХГАДИ, 2005. — 408 с.
4. Годик М.А. Спортивная метрология: Учебник для институтов физической культуры. — М.: Физкультура и спорт, 1988. — 192 с.
5. Кругляк О. Я. Підготовка майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів: Дис. ... кан. пед. наук. 13.00.04. — Львів, 2005. — 179 с.
6. Мацкевич Н. М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з фізичного виховання: Дис... канд. наук з фізичного виховання і спорту. 24.00.02. — Рівне, 2001. — 245 с.
7. Подласый И. П. Педагогика: новый курс. Учебник для студентов пед. вузов: В 2 кн. — М.: Владос, 1999. — Кн. 2: Процесс воспитания. — 256 с.
8. Шандригось В. І. Організація навчальної роботи вчителя фізичної культури за допомогою комп'ютера. — Тернопіль: ТНПУ, 2005. — 260 с.
9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина І. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2003. — 272 с.

Сергій МЕДИНСЬКИЙ

ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ТА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КЛУБНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

Визначено галузь знань “Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини” як основу освітньої діяльності. порушуються питання підготовки фахівців у спортивних клубах. Підготовка фахівців клубної системи організації стає об'єктивно необхідною для реалізації державної програми розвитку фізкультури і спорту.

Реформування вищої освіти і науки в Україні передбачає запровадження передового досвіду розвинутих країн світу та інтеграцію нашої держави з міжнародним науково-освітнім простором, а також пошук рівноваги між масовою фундаментальною та елітарною освітою, з